

13 Απριλίου 1204: Η Ρωμανία δεν ξεχνά την κατάκτηση της Πόλης των Πόλεων από τους Λατίνους.

του Αντιστρατηγού ε.α. Θεοκλήτου Ρουσάκη.
Επιτίμου Διοικητού Β' Σώματος Στρατού.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Από το 330 μΧ που ο Μ. Κωνσταντίνος μετέφερε την πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας στη Ν. Ρώμη, την Κωνσταντινούπολη, περισσότερες από είκοσι φορές την πολιορκήσαν οι Πέρσες, οι Άραβες, οι Ρώσοι, οι Βούλγαροι και άλλοι. Η Κωνσταντινούπολη πολλές φορές κινδύνευσε, αλλά διασώθηκε **χάρη στην ανδρεία του στρατού και των κατοίκων, την οποία ενίσχυε η Υπέρμαχος Στρατηγός.**

Στις αρχές του 11 αιώνα, η Αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης (Ρωμανίας), ζούσε ακόμα στο "**χρυσό αιώνα**" της. Τα σύνορά της απλώνονταν στη μεγαλύτερη έκταση που είχε γνωρίσει τα τελευταία 300 χρόνια. Η Μακεδονική δυναστεία είχε οδηγήσει τα ρωμαϊκά λάβαρα σε διαδοχικούς θριάμβους, ανακτώντας περιοχές όπως η Κρήτη, η Κύπρος, η Αντιόχεια. Με λίγα λόγια, το Βυζάντιο έχει αναδειχθεί την περίοδο αυτή, στην κύρια υπερδύναμη του γνωστού κόσμου.

ΠΑΡΑΚΜΗ – ΠΤΩΣΗ.

Ο 11^{ος} αιώνας όμως, ήταν και αιώνας βαθύτατων αλλαγών τόσο στην Αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης όσο και στην Δύση. Η ψευδαίσθηση της "διαρκούς ειρήνης" που εξαπλώθηκε στην κοινωνία, η κακή εκτίμηση των απειλών και ο ευδαιμονισμός των αρχόντων οδήγησαν στη λήψη τραγικών αποφάσεων. Τραγικότερη εξ αυτών, η **αποστράτευση του πληθυσμού των Ακριτών** που ζούσαν στις περιοχές εγγύς των συνόρων της αυτοκρατορίας και είχαν σαν αποστολή την ασφάλεια των συνόρων και των ακριτικών περιοχών. Έτσι η **εγκατάλειψη της υπαίθρου, σε συνδυασμό με την γενικότερη παραμέληση και απαξίωση του στρατού και την ανάπτυξη μισθοφορικών δυνάμεων, επέφεραν μείωση στο αξιόμαχο του στρατού της αυτοκρατορίας με πολύ δυσάρεστες συνέπειες αργότερα.**

Ήδη στα μέσα του αιώνα άρχισαν να γίνονται αισθητά τα σημάδια της μεγάλης κρίσης που θα οδηγούσε στην οριστική παρακμή του κράτους. Αλλεπάλληλοι ανίκανοι αυτοκράτορες διασπάθισαν τα τεράστια πλεονάσματα που είχε συγκεντρώσει στο Δημόσιο Ταμείο ο Βασίλειος Β' (Βουλγαροκτόνος) μέχρι το 1025. Τούτο είχε βαρύτατες συνέπειες στην κρατική οικονομία. Στα μέσα του 11ου αιώνα εφαρμόστηκε σε μεγάλη έκταση το σύστημα της εκμίσθωσης των φόρων, εντάθηκε η εξαγορά των αξιωμάτων, έγινε περικοπή των στρατιωτικών δαπανών και αυξήθηκαν οι παροχές προς την Αυλή, την Εκκλησία και τους γειτονικούς λαούς. **Συνέπεια της πολιτικής αυτής ήταν να οδηγηθεί η κρατική οικονομία σε πτώχευση.**

Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται δραματικά όταν οι φαύλοι αυτοκράτορες, για να διατηρηθούν στην εξουσία και για να εξασφαλίσουν προσωρινή ταμειακή επάρκεια, **ξεπουλούν τα πάντα στους Φράγκους**, όπως, τελωνειακές διευκολύνσεις και προνόμια στους εμπόρους της Βενετίας, της Γένοβας και της Φλωρεντίας για τα εμπορεύματα που διακινούσαν μέσω της Κωνσταντινούπολης. Το γεγονός αυτό εξόντωνε τους Βυζαντινούς εμπόρους, **συγκεντρώνοντας το εμπόριο στα χέρια των Ενετών** που ήταν πιο ανταγωνιστικοί, χάρις τα προνόμια αυτά.

Έτσι, υπό αυτές τις συνθήκες η αποτελεσματικότητα και η αμυντική ικανότητα της αυτοκρατορίας έμελλε να δοκιμασθεί στα ανατολικά σύνορα της αυτοκρατορίας με την εμφάνιση στην Σελτζούκων Τούρκων. Εκεί, οι **Σελτζούκοι Τούρκοι**, λαός νομαδικός από το Ανατολικό Τουρκεστάν της Ασίας με αρχηγό τους τον Σελτζούκ πραγματοποιούν καταστροφικές

εισβολές στις ανατολικές επαρχίες του βυζαντινού κράτους. Ο αυτόκράτορας **Ρωμανός Δ' Διογένης (1067-1071)**, που διακρινόταν για το ήθος και τη γενναιότητά του, ξεκινά βιαστικά και χωρίς επαρκή στρατιωτική προετοιμασία εκστρατεία κατά των Σελτζούκων Τούρκων. **Στην αποφασιστική μάχη το 1071, στο Ματζικέρτ, περιοχή της σημερινής Αρμενίας, ο ρωμαϊκός - βυζαντινός στρατός αποδεκατίστηκε.** Η ήττα των Βυζαντινών στο Ματζικέρτ μετατράπηκε σε συμφορά, αφού μέσα σε μια δεκαετία οι Τούρκοι κατέκτησαν το μεγαλύτερο μέρος της Μ. Ασίας και δημιούργησαν τις ευνοϊκές συνθήκες για την συνέχιση των κατακτήσεών τους μέσα στην αυτοκρατορία χωρίς σοβαρή αντίσταση. Την ίδια χρονιά το 1071, οι Νορμανδοί από δυτικά καταλαμβάνουν και την **τελευταία εναπομείνασα πόλη της αυτοκρατορίας στην Ιταλία, το Μπάρι**

Ότι όμως δεν πέτυχαν οι Άβαροι, οι Πέρσες, οι Άραβες οι Ρώσοι και τόσοι άλλοι, το επέτυχαν οι Φραγκολατίνοι με την Δ' Σταυροφορία. Γράφει ο μακαριστός π. **Γεώργιος Μεταλληνός: " Αν η 29η Μαΐου είναι ημέρα πένθους για τον Ελληνισμό, διότι φέρνει στη μνήμη μας την άλωση της Πόλης από τους Οθωμανούς το 1453, άλλο τόσο αποφράς είναι για το Γένος μας και η 13η Απριλίου του 1204, διότι κατ' αυτήν έπεσε η Πόλη στους Φράγκους. Το δεύτερο γεγονός δεν υστερεί καθόλου σε σημασία και συνέπειες έναντι του πρώτου. Αυτή είναι σήμερα η κοινή διαπίστωση της ιστορικής έρευνας. Από το 1204 η Πόλη και συνολικά η Αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης, δεν μπόρεσε να ξαναβρεί την πρώτη της δύναμη."** Το φραγκικό χτύπημα εναντίον της ήταν τόσο δυνατό, που έκτοτε η Κωνσταντινούπολη ήταν κατά την **Κα Ελ. Αρβελέρ «μία πόλη καταδικασμένη να χαθεί».**

Η βούληση για τη διεξαγωγή της Δ' Σταυροφορίας εκφράσθηκε κατ' αρχήν το 1199 με την ευλογία του πάπα Ιννοκεντίου Γ' (1198-1216), «πνευματικού πατέρα» των δύο βασικών επεκτατικών μέσων της φραγκοπαπικής εξουσίας, της «Ιεράς Εξετάσεως» (Inquisitio) και της Ουνίας (ως ιδέας). Σπουδαίο ιστορικό πρόβλημα είναι η εκτροπή της Δ' Σταυροφορίας από τους Αγίους Τόπους προς την Κωνσταντινούπολη. **Ήταν σκοπός ανομολόγητος ή τραγική σύμπτωση;** Η πλειονότητα των ιστορικών και μάλιστα των αδέσμευτων, δέχεται το πρώτο. **Επρόκειτο για καλά οργανωμένο σχέδιο, που αποσκοπούσε στο να δοθεί ισχυρό κτύπημα στην Ορθόδοξη Αυτοκρατορία, που περνούσε περίοδο κάμψης λόγω της εντάσεως του τουρκικού κινδύνου.**(π. Γεώργιος Μεταλληνός)

Η πρώτη επίθεση των σταυροφόρων έγινε στις 6 Απριλίου και αποκρούστηκε με μεγάλες απώλειες. Έξι μέρες αργότερα στις 12 Απριλίου έγινε νέα επίθεση από τους σταυροφόρους και μετά από μια απεγνωσμένη μάχη μέσα στον Κεράτιο κόλπο κατά του θαλασσίου τείχους, **ξημερώνοντας η 13 Απριλίου η Πόλη έπεσε. Αυτοκράτωρ και ευγενείς εγκατέλειψαν την πόλη και μόνο οι κληρικοί έμειναν, για να προϋπαντήσουν τους σταυροφόρους και να τους δηλώσουν την υπο-ταγή της Βασιλεύουσας.** Ο λαός στην αρχή πίστευε στα χριστιανικά αισθήματα των νικητών, αλλά γρήγορα διαψεύσθηκε οικτρά.

Η λεηλασία της Κωνσταντινουπόλεως από τους Σταυροφόρους δεν έχει αντίστοιχό της στην ιστορία κατά τον St. Runciman Έγιναν από τους Φράγκους ακατονόμαστες πράξεις αγριότητας και θηριωδίας. **Φονεύουν** αδιάκριτα γέροντες, γυναίκες και παιδιά. **Ληλατούν και διαρπάζουν** τον πλούτο της **«βασίλισσας των πόλεων του κόσμου»**. Στη διανομή των λαφύρων μετέσχε, κατά συμφωνία και ο Πάπας. Το χειρότερο, **πυρπόλησαν** το μεγαλύτερο μέρος της Πόλης και **εξανδραπόδισαν** ένα τμήμα του πληθυσμού της. Σ' αυτά πρέπει να προστεθούν οι **βιασμοί** των γυναικών και τα άλλα κακουργήματα. Μόνο την **πρώτη μέρα φονεύθηκαν 7.000** κάτοικοι της Πόλης. Ιδιαίτερως δε, στόχος της θηριωδίας ήταν **ο κλήρος**. Επίσκοποι και άλλοι κληρικοί υπέστησαν φοβερά βασανιστήρια και κατασφάζονταν με πρωτοφανή μανία. Ο Πατριάρχης μόλις μπόρεσε ξυπόλητος και γυμνός να περάσει στην απέναντι ακτή. Ο Αλέξιος Ε' Μούρτζουφλος, αυτοκράτορας του Βυζαντίου που στις 29 Ιανουαρίου 1204 ανέβηκε στο θρόνο, διέφυγε στην Μοσυνούπολη της Θράκης. Τελικά οι σταυροφόροι τον συνέλαβαν και αφού τον βασάνισαν, τον σκότωσαν. Η Κωνσταντινούπολη απογυμνώθηκε από τους θησαυρούς της. **Εσυλήθησαν οι ναοί και αυτή η Αγία Σοφία** μέσα σε σκηνές φρίκης. **Στη λεηλασία πρωτοστατούσε ο κλήρος των Λατίνων.** Επί πολλά χρόνια τα δυτικά πλοία μετέφεραν θησαυρούς στη Δ. Ευρώπη, όπου και σήμερα κοσμούν εκκλησίες, μουσεία και ιδιωτικές συλλογές.

Οι Αρχές της Πόλεως, μετά την πρώτη αυτή άλωση κατέφυγαν στη Νίκαια από την οποία εξεστράτευσε **το 1261 ο Μιχαήλ Η' ο Παλαιολόγος**, ο οποίος εξεδίωξε τους Φράγκους από την Κωνσταντινούπολη και επανίδρυσε την καταλυθείσα Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Από της εποχής αυτής όμως, αρχίζει η προϊούσα εξάντληση του κράτους, το οποίο ολοένα μειούμενο κατά τα όριά του, κατάντησε κατά τα μέσα του ΙΕ' αιώνα να αποτελείται από μόνη την πρωτεύουσα.

Ο ιστορικός κ. **Σαράντος Καργάκος** αναφέρει ότι : “ Για τελευταία φορά που οι Έλληνες αισθάνθηκαν ασφαλείς ήταν λίγο πριν το μοιραίο 1204. Έκτοτε ο ελληνικός κόσμος τεμαχίσθηκε σε ελληνικά και φραγκικά κρατίδια. Κι αν η Βασιλεύουσα ανακτήθηκε το 1261, η Αυτοκρατορία επέζησε σαν σκιά του παλαιού εαυτού της. Επί δύο αιώνες εσύρετο, δεν ζούσε, γιατί δεν μεγαλουργούσε. Κανένα στρατιωτικό ή πολιτικό τρόπαιο δεν σημείωσε στη διάρκεια των διακοσίων χρόνων του ιστορικού επιλόγου της. Έτσι ο λαός, χωρίς ψυχή, χωρίς εσωτερικό δυναμισμό, είχε πέσει σε κατάσταση μοιρολατρίας. Μόνο τα θρησκευτικά πάθη ήταν σε έξαρση. **Πάθη που ΔΕΝ γεννούσαν πατριωτικό ενθουσιασμό, αλλά ΔΙΧΑΣΜΟ.**”

Συμπεράσματα.

Η ιστορική πραγματικότητα επομένως μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι:

α Το “γόνιμο έδαφος” που δημιούργησαν από τις αρχές ακόμα του 11^{ου} αιώνα η κοινωνική ανισότητα, η ηθική και πνευματική διαφθορά στις ηγεσίες και στο λαό αλλά κυρίως η διχόνοια και οι εσωτερικές έριδες αρχομανών ηγετών του, ήταν η πρώτη αιτία της παρακμής της Αυτοκρατορίας.

β Στο “γόνιμο αυτό έδαφος” εύκολα εξαπλώθηκε η εξαθλίωση του δημόσιου βίου, η ανάρρηση σε δημόσια αξιώματα φαύλων και φιλήδονων ανθρώπων, η διαφθορά και η ηττοπάθεια των Αξιωματούχων.

γ Φυσική συνέπεια των παραπάνω, ήταν η διάλυση του Στρατού και η μετατροπή του σταδιακά σε μισθοφορικό, αφού ποδηγετείτο από διεφθαρμένες πνευματικά, ηθικά και εθνικά ηγεσίες .

δ Σε αυτό το περιβάλλον, η στρατηγικής σημασίας ήττα που υπέστη η Αυτοκρατορία το 1071, στην μάχη του Ματζικέρτ, από τους Σελτζούκους Τούρκους, πυροδότησε μια “βραδυφλεγή βόμβα” στα ανατολικά, η έκρηξη της οποίας ήταν θέμα χρόνου.

ε Εκμεταλλευόμενοι, οι Λατίνοι Σταυροφόροι το 1204 την παραπάνω ζοφερή κατάσταση και αδυναμία του Βυζαντινού Στρατού και τις έριδες επίδοξων Αυτοκρατόρων, με την Δ΄ Σταυροφορία κατάλαμβάνουν και καταστρέφουν ολοσχερώς την Κωνσταντινούπολη. Μια καταστροφή τέτοιου μεγέθους που αποτέλεσε και την σοβαρότερη αιτία της Πτώσεως της Πόλης το 1453.

στ Μετά το 1204 οι « Βυζαντινοί » συνειδητοποίησαν ότι οι Λατίνους - Φράγκοι ήταν ο ουσιαστικός εχθρός τους, γιατί μόνο απ' αυτούς κινδύνευε η ορθόδοξη πίστη και η παράδοση του Γένους. Μία στάση που θα εκφρασθεί θεολογικά και από τον **Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό** κατά τον 18ο αιώνα.

Έτσι, μέσα στο ζοφερό αυτό κλίμα αναρχίας και αυθαιρεσίας, **ουδεμία αρχή ή κοινωνική δύναμη σήκωνε το βλέμμα να αντικρίσει την οθωμανική λαίλαπα, που είχε πλέον κατακλύσει τα εδάφη της Μικράς Ασίας στα μισά του 13ου Αιώνα** και πολύ γρήγορα θα έφθανε έξω από τα τείχη της Κωνσταντινούπολης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Η άλωση, η πτώση και η καταστροφή της Πόλης τόσο το 1204 από τους Λατίνους, όσο και το 1453 από τους Τούρκους, ως και οι μετέπειτα εξελίξεις μας διδάσκουν ότι **τελικά επιβιώσαμε μέχρι σήμερα σαν Γένος, χάρις στη συσπείρωσή μας μέσα στην αυθεντικότητα της Ορθοδόξου Εκκλησίας μας που είναι Σταυροαναστάσιμη.** Γι' αυτό, μέσα στη Μεγάλη Εβδομάδα που βιώνουμε και φέτος την τραγική αυτή ανάμνηση της κατάληψης της Πόλης από τους Λατίνους, ας θυμηθούμε ότι μετά την κάθε σταύρωση του Γένους ακολουθεί η Ανάσταση. Αρκεί ΕΜΕΙΣ να το πιστέψουμε!!!

Και τώρα που τα αδιέξοδα πλήθυναν, τώρα που η αδυσώπητη ανάγκη μας καλεί σε απόφαση, ας ακούσουμε τον **Κ. Παλαμά** που λέει:

Όταν αλύπητη βαρειά ξεσπά η ανάγκη και προστάζει, ανάξιος είναι όποιος διστάζει.

**Αντιστράτηγος ε.α. Θεόκλητος Ρουσάκης.
Επίτιμος Διοικητής Β' Σώματος Στρατού.**